

Veelgestelde vragen NATUURBESCHERMINGSWET 1998 / NATURA 2000

Natuurbeschermingswet 1998 / Natura 2000.....	1
Gebiedsaanwijzingen.....	4
Beheerplannen.....	8
Vergunningverlening.....	11
Bestaand gebruik.....	15
Effecten.....	17
Instandhoudingsdoelstellingen.....	19
Externe werking en ammoniak.....	23
Gemeenten en bestemmingsplannen.....	25
Soortenbescherming en de Flora- en faunawet.....	27
Nationale landschappen en nationale parken.....	28
Kaderrichtlijn Water.....	29

Natuurbeschermingswet 1998 / Natura 2000

- **Wat is Natura 2000?**

Natura 2000 is het netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie, die worden beschermd op grond van de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992). Deze richtlijnen geven aan welke typen natuur en welke soorten moeten worden beschermd. De lidstaten wijzen daarvoor speciale beschermingszones aan en moeten instandhoudingsmaatregelen nemen om deze gebieden te beschermen.

Tot op heden hebben de lidstaten meer dan 15.000 gebieden, met een totale oppervlakte van meer dan 420.000 km² (vijftien procent van het EU-grondgebied) aangewezen.

In de Natuurbeschermingswet 1998 zijn de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn geïmplementeerd. De Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden komen qua begrenzing sterk overeen. Ook de wettelijke gevolgen zijn identiek zijn. Daarom is ervoor gekozen om beide zoveel mogelijk te stroomlijnen en telkens met één besluit aan te wijzen. Zo ontstaan dan Natura 2000-gebieden.

- **Wat is de doelstelling van Natura 2000?**

De biodiversiteit loopt wereldwijd sterk terug. Om de biodiversiteit te waarborgen, wil het Rijk bedreigde en waardevolle habitattypen en soorten in stand houden en zo nodig herstellen. De Natura 2000-gebieden zijn hiervoor geselecteerd. Met de Nederlandse bijdrage aan Natura 2000 wordt voorkomen dat de natuur verder achteruitgaat. Het doel is behoud en herstel van de biodiversiteit in de Europese Unie.

- **Welke natuur wordt beschermd met Natura 2000?**

Het gaat zowel om specifieke land- en waterzones (natuurlijke habitats, kortweg habitattypen) als om leefgebieden van specifieke soorten (habitats van soorten). Veelal zijn het soorten en habitattypen waar het slecht mee gaat of die voornamelijk in Europa voorkomen. Deze habitattypen en soorten staan vermeld op bijlagen bij beide richtlijnen (Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn). Elke lidstaat wijst een selectie van gebieden aan waar bijzondere soorten en habitattypen voorkomen. Niet alle soorten en habitattypen komen in elke lidstaat voor.

- **Hoe werkt Natura 2000?**

De Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn zijn in Nederland geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998. Deze wet kent voor de Natura 2000-gebieden een vergunningstelsel en beheerplannen. Hiermee is een zorgvuldige afweging (habitattoets) rond het gebruik van natuurgebieden die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden en hun natuurwaarden gewaarborgd. Activiteiten en projecten mogen (in principe) alleen als er geen significante schade aan de beschermde natuurwaarden wordt gedaan. De beheerplannen staan garant voor een breed gedragen gebiedsgerichte aanpak waarbij zowel ecologie als gebruik hun plek vinden.

- **Tot wanneer loopt Natura 2000?**

Er is geen einddatum. Eenmaal aangewezen gebieden blijven in principe voor altijd als natuurgebied voortbestaan. Er is wel een datum waarop Natura 2000 officieel moet zijn voltooid. Daarnaast moet het verlies aan biodiversiteit worden stopgezet (2010).

- **Waarom is er ook nog de Ecologische Hoofdstructuur (EHS)?**

De EHS is een netwerk van natuurgebieden in Nederland. In nationaal beleid is vastgelegd welke natuur hierbinnen valt: alles wat we als Nederland belangrijk vinden (maar wat niet per se vanuit Europees oogpunt niet beschermd zou worden). Binnen het EHS-netwerk vallen de Natura 2000-gebieden. Natura 2000 levert in die zin dus geen nieuw areaal natuur op. Wel beschermt Natura 2000 soms op grond van andere natuurwaarden dan de EHS en is het beschermingsregime strenger. De EHS is nodig om echt een netwerk te kunnen realiseren van natuur. Natura 2000 is daarvoor te klein qua omvang. Een echt netwerk is nodig om soorten voldoende ruimte en verspreidingsmogelijkheden te kunnen geven.

- **Wie is er verantwoordelijk voor de uitvoering van Natura 2000?**

In principe iedereen: gebruikers, eigenaren, recreanten etc. Iedereen moet acties die schadelijk kunnen zijn voor de beschermde natuur nalaten. Ga iemand toch iets doen wat mogelijk significante schade kan zijn, dan is een vergunning verplicht. Een vergunning wordt alleen gegeven als zeker is dat er geen significante schade op zal treden. Hier zijn overigens wel uitzonderingen op, als er geen alternatieven zijn en er een dwingende reden van groot openbaar belang gediend wordt. Dit is het *voorzorgsbeginsel* waarmee de natuur wordt veiliggesteld. Wat ook logisch is, want vaak neemt bij natuur 'gedane schade geen keer'. De provincies zijn verantwoordelijk voor de vergunningverlening en in sommige gevallen de minister van LNV.

- **Hoe verhouden de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn, de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet zich tot Natura 2000?**

De Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn zijn in Nederland vertaald in de Flora- en faunawet en in de Natuurbeschermingswet. De eerste regelt hoe in heel Nederland moet worden omgegaan met beschermde soorten,. De tweede regelt hoe gehandeld moet en mag worden in en rondom natuurgebieden, Natura 2000-gebieden. Deze gebieden liggen overigens bijna allemaal in de EHS (Ecologische Hoofdstructuur), het Nederlandse ecologische netwerk. De Natura 2000-gebieden staan dan ook niet alleen en moeten in samenhang met het andere natuurbeleid worden gezien, zoals de Ecologische Hoofdstructuur en de soortenbescherming. Om deze gebieden te behouden is de omliggende EHS echter ook essentieel, als buffer tegen verstoringen en negatieve invloeden, maar ook omdat soorten zich niet aan grenzen houden en zich ook buiten Natura 2000 bevinden. De soortenbescherming, zoals geregeld in de Flora- en faunawet, vult daar weer op aan door ook maatregelen te nemen buiten Natura 2000 en buiten de EHS.

- **Welke gevolgen heeft Natura 2000 voor grondeigenaren en gebruikers?**

Handelingen die schadelijk kunnen zijn voor de natuurwaarden op grond van Natura 2000, mogen niet worden uitgevoerd zonder vergunning. De Natuurbeschermingswet beschermt, net als de Flora- en faunawet, de natuur: de verschillende soorten dieren en planten én de gebieden waar ze leven. De wetten regelen dat mensen op tijd rekening houden met de natuur als ze bijvoorbeeld buiten aan het werk gaan. Als het even kan, krijgen woningbouw, wegeaanleg, landbouw of industrie volop de ruimte. Maar ook planten en dieren hebben ruimte nodig. Daarom krijgt natuur op bepaalde plekken voorrang. En als het écht nodig is kan de overheid een bouwproject tegenhouden om de natuur te beschermen. Maar wie op tijd onderzoekt wat wel en niet kan in een bepaald gebied, komt niet in zulke problemen.

- **Wie betaalt de uitvoering van Natura 2000?**

De rijksoverheid betaalt het grootste deel van de uitvoering (vergunningverlening, beheer en aankoop). Maar ook de provincies, gemeenten, waterschappen en terreinbeheerders betalen mee.

- **Is er een inschatting gemaakt van de effecten op de economische sectoren? Wat komt daaruit?**

Zowel KIWA als het LEI hebben analyses gemaakt die inzicht geven in de effecten van de doelen. Daaruit blijkt welke maatregelen eventueel nog genomen moeten worden en hoeveel dit kost. Uit de kostenanalyse van het LEI blijkt dat de mogelijke kosten binnen de kaders van het bestaande beleid blijven.

Daarnaast heeft het IVM (Instituut voor Milieuvraagstukken) een onderzoek gedaan naar de baten van Natura 2000. Beide onderzoeken mogen niet met elkaar worden vergeleken. De uitkomsten mogen niet tegenover elkaar worden gesteld. Beide rapporten hebben een andere doelstelling en werkwijze. Het LEI-rapport geeft een globaal overzicht van de kosten voor de maatregelen naast de maatregelen waarover op basis van bestaand beleid al overeenstemming bestaat (zoals bestaand EHS-beleid, anti-verdrogingsbeleid of de PKB-Waddenzee). De IVM-rapportage geeft inzicht in de totale baten van de Natura 2000-gebieden zonder onderscheid te maken tussen de bestaande en de toekomstige situatie.

- **Waarom worden in Nederland zo veel procedures gevoerd op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn? In België en Engeland gebeurt dat nauwelijks.**

Uit een onderzoek van de Universiteit van Tilburg, dat is uitgevoerd in het kader van het Interdepartementaal Beleidsonderzoek Vogel- en Habitatrichtlijn over de jaren 1998-2002, blijkt dat het aantal rechtszaken met name in de jaren 2000-2001 is toegenomen. De toename wordt deels verklaard vanuit de grote aandacht voor het natuurbeschermingsrecht. Het aantal besluiten dat is vernietigd was niet noemenswaardig toegenomen. Het gebeurt zelden dat projecten niet doorgaan. Het is wel gebeurd dat besluiten aanvankelijk werden vernietigd omdat zowel het bevoegd gezag als de initiatiefnemers onvoldoende aandacht hebben gehad voor het natuurbeschermingsrecht. Dit heeft betrekking op de periode waarin artikel 6 Habitatrichtlijn rechtstreeks werd toegepast. Dit beeld wordt bevestigd in een onderzoek van het LEI (De Habitattoets getoetst 6.07.05).

Gebiedsaanwijzingen

- **Welke typen natuurgebieden worden beschermd door de Natuurbeschermingswet?**

De Natuurbeschermingswet beschermt verschillende typen natuurgebieden. Om te beginnen de Vogelrichtlijngebieden en de Habitatrichtlijngebieden. Daarnaast nog de Beschermden Natuurmonumenten. De 'oude' Staatsnatuurmonumenten zijn met de wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 in 2005 komen te vervallen als aparte categorie en heten nu ook Beschermden Natuurmonumenten. De Natuurbeschermingswet regelt daarnaast ook nog afspraken zoals vastgelegd in het Wetlandsverdrag, waarmee Wetlands worden aangewezen.

- **Hoe zit het met Vogelrichtlijngebieden, Habitatrichtlijngebieden en Natura 2000-gebieden?**

De Vogelrichtlijngebieden zijn allemaal al aangewezen en de Habitatrichtlijngebieden zijn aangemeld bij de Europese Commissie in Brussel. Brussel heeft deze overgenomen en goedgekeurd. Omdat beide gebieden qua begrenzing sterk overeenkomen en de wettelijke gevolgen ook identiek zijn is ervoor gekozen om beide zoveel mogelijk te stroomlijnen en telkens, in het aanwijzingsproces van Habitatrichtlijngebieden, met één besluit aan te wijzen. Zo ontstaan de Natura 2000-gebieden. Inmiddels is ook begonnen met de formele aanwijzing van de Habitatrichtlijngebieden/Natura 2000-gebieden. Begin 2007 zijn de eerste 111 en in mei 2007 de zeven waddengebieden in procedure gebracht. De definitieve besluiten worden nog in 2007 verwacht. De rest van de 162 gebieden worden in 2008 in procedure gebracht.

- **Hoe zit het met Natura 2000-gebieden en Beschermden Natuurmonumenten?**

Voor Beschermden Natuurmonumenten die niet overlappen met de Natura 2000-gebieden verandert er niets. Het gaat hier overigens om een categorie met betrekkelijk weinig gebieden die relatief klein zijn (met een totale oppervlakte van circa drieduizend hectare).

Voor Beschermden Natuurmonumenten die overlappen met Natura 2000 vervalt straks, na aanwijzing van de Natura 2000-gebieden, de status van Beschermden Natuurmonumenten (voor Vogelrichtlijngebieden is dit al van rechtswege vervallen). De natuurwaarden waarvoor zo'n natuurmonument werd aangewezen, blijven wel beschermd want die worden in het Natura 2000-besluit overgenomen.

- **Hoe verloopt het traject van aanwijzing tot Natura 2000-gebied?**

Op dit moment (2007) wordt het aanwijzen van 162 Natura 2000-gebieden voorbereid. De conceptaanwijzingen met begrenzingsvoorstellen en een overzicht van te beschermen natuurwaarden (instandhoudingsdoelstellingen) zijn met provincies, gemeenten, waterschappen en koepelorganisaties besproken.

In januari 2007 is voor de eerste 111 Natura 2000-gebieden de formele procedure gestart waarbij de aanwijzingsbesluiten ter inzage zijn gelegd. In mei 2007 is ook voor zeven Natura 2000-gebieden in het Waddengebied de officiële procedure gestart. Iedereen kan dan zienswijze indienen. Het ministerie van LNV zal daarna een in de Nota van Antwoord reactie geven op de zienswijze en vertellen wat het met de reacties heeft gedaan. Tegelijk worden de definitieve aanwijzingsbesluiten gepubliceerd. Naar verwachting gebeurt dit nog in 2007 voor de 118 gebieden die hiervoor zijn genoemd. De overigen van de 162 gebieden worden in 2008 in procedure gebracht.

- **Wat is de rol van de provincies bij de procedure tot aanwijzing van de Natura 2000-gebieden?**

Het proces van aanwijzing van de Natura 2000-gebieden gebeurt volgens een uniforme openbare voorbereidingsprocedure waarbij de ontwerp-aanwijzingsbesluiten ter inzage worden gelegd. De Natuurbeschermingswet 1998 bepaalt dat Gedeputeerde Staten dit uitvoeren. Het organiseren van de inspraakprocedure is een feitelijke handeling en staat los van de inhoudelijke besluitvorming over de aanwijzing van Natura 2000-gebieden. In overleg met de Colleges van de GS is overeengekomen deze bevoegdheid van GS door het ministerie van LNV te laten uitvoeren.

LNV heeft het Inspraakpunt V&W ingeschakeld en zal de kosten van de ter inzage legging financieren. GS hebben op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 het recht hebben binnen vier maanden na afloop van de inspraakprocedure hun beschouwingen aan de minister van LNV te sturen. Deze termijn kan op verzoek van GS worden verlengd met nog eens twee maanden, maar

blijft absoluut: beschouwingen die te laat komen, moeten terzijde worden gelegd. De beschouwingen zijn een wezenlijk onderdeel van de procedure: naast beantwoording van de zienswijze dient ook in te worden gegaan op de argumenten van GS.

- **Wie zijn belanghebbenden/betrokkenen bij Natura 2000?**

In elk geval alle grondeigenaren en gebruikers. Maar ook waterschappen, gemeenten, provincies, land- en tuinbouworganisatie, terreinbeheerders, natuur- en milieuorganisaties etc.

- **In welke mate en op welke wijze hebben betrokkenen in de gebieden, zoals ondernemers, grondeigenaren, bewoners inspraak gehad?**

Eind 2005 en begin 2006 is er met provincies, gemeenten, waterschappen, ministeries, LTO en andere koepelorganisaties gesproken over de aan te wijzen gebieden, hun begrenzingen en de natuurwaarden waarvoor ze aangewezen gaan worden. Alle reacties worden verwerkt in de ontwerp-aanwijzingsbesluiten die uiteindelijk ter inzage worden gelegd. Iedereen kan dan gedurende zes weken een zienswijze hierop indienen. LNV verwerkt deze zienswijze en komt daarna met de definitieve aanwijzingsbesluiten en een Nota van Antwoord waarin is aangegeven wat er met de zienswijze is gedaan en waarom.

- **Wat gebeurt er als de instandhoudingsdoelstellingen niet wordt gehaald?**

Als het erop lijkt dat de instandhoudingsdoelstellingen niet gehaald gaan worden, bijvoorbeeld als een populatie vogels ondanks de bescherming toch kleiner wordt, dan is Nederland verplicht om maatregelen te nemen om deze ontwikkeling te keren. In sommige gevallen zal dat niet werken, bijvoorbeeld bij klimaatverandering. Er zijn dan geen sancties. In het licht van klimaatverandering en natuurlijke dynamiek worden de doelen zodanig geformuleerd dat 'er enige rek in zit' waardoor tegemoet wordt gekomen aan speciale situaties. Mocht blijken dat de situatie zodanig is veranderd dat het niet meer reëel is de eerder afgesproken doelstelling na te streven, dan moet de doelstelling worden aangepast.

- **Komen er nog nieuwe Natura 2000-gebieden in de toekomst bij?**

Nee, in principe niet. Nederland voltooit nu de selectie en aanwijzing van haar Natura 2000-gebieden en als dat is voltooid, wordt voldaan aan de eisen om de betreffende soorten en habitattypen duurzaam in stand te houden.

Het kan gebeuren dat er in een Natura 2000-gebied een stuk verdwijnt. In dat geval komt er in het kader van compensatie een Natura 2000-gebieden bij. Ook kan het zo zijn dat door natuurlijke dynamiek of klimaatverandering de doelen voor een gebied niet meer reëel zijn en naar een ander gebied moet worden uitgeweken. Hier is bij de aanwijzing echter al zoveel mogelijk rekening mee gehouden.

- **Hoe wordt gecontroleerd of men zich in een aangewezen gebied aan de Natura 2000-regels houdt?**

Hiervoor wordt een handhavingsplan opgesteld. De provincies, LNV, politie en terreinbeheerders zullen hier op toezien.

- **Wordt in de aanwijzingsbesluiten ook rekening gehouden met de Kaderrichtlijn Water?**

Volgens de Natuurbeschermingswet 1998 moet een beheerplan voor Natura 2000-gebieden worden opgesteld. Als het gebieden van de Kaderrichtlijn Water betreft sluit de Natuurbeschermingswet 1998 een combinatie met een beheerplan voor de Kaderrichtlijn Water niet uit. In elk geval wordt gestreefd naar een optimale afstemming van de beheerplannen op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn en de stroomgebiedsbeheerplannen op grond van de Kaderrichtlijn Water.

- **Is er een schadevergoedingsregeling om betrokkenen die mogelijk schade zullen lijden ten gevolge van de aanwijzing van een gebied als Natura 2000-gebied te compenseren?**

Er bestaat geen generieke regeling voor schadevergoeding of nadeelcompensatie. Over het algemeen wordt niet verwacht dat een aanwijzing voor veel beperkingen zal zorgen. Mocht er toch aantoonbare, onevenredig grote schade worden geleden, dan bestaat op grond van artikel 31

van de Natuurbeschermingswet de mogelijkheid om een schadevergoeding te verlenen door het orgaan dat het aanwijzingsbesluit heeft genomen.

- **Hoe wordt er omgegaan met schadeclaims met betrekking tot planschade?**

Planschade op grond van de Natuurbeschermingswet zal niet veel anders worden behandeld dan andere planschade. In het algemeen is het vergoeden van planschade voor het verdwijnen van niet gebruikte mogelijkheden niet aan de orde, als het verdwijnen daarvan voor betrokkenen te voorzien was. Dit is standaard jurisprudentie.

Een schadevergoeding kan wel op zijn plaats zijn als de belanghebbende al het concrete voornemen had om van zijn mogelijkheden gebruik te maken en daarvan naar buiten toe ook blijkt had gegeven. Let wel: de aanwijzing van Natura 2000-gebieden hangt al lange tijd in de lucht en is dus al lange tijd te voorzien.

- **Hoe zit het met de beperking van eigendomsrechten in Natura 2000 gebieden?**

Het toegangsverbod dat het bevoegd gezag kan instellen geldt nadrukkelijk niet voor de eigenaar. Toch kan ook de eigenaar bij de uitoefening van activiteiten met beperkingen te maken kan krijgen.

De richtlijn verplicht de lidstaat namelijk om passende maatregelen te nemen om een verslechtering van de kwaliteit van habitats of significante verstoring van soorten te voorkomen (artikel 6, tweede lid). Als de Natuurbeschermingswet niet de bevoegdheid zou bieden om passende maatregelen te nemen dan zou dat strijdig zijn met de Habitatrichtlijn. De Commissie schrijft in haar Leidraad ook dat het in bepaalde gevallen nodig kan zijn om bestaande activiteiten stop te zetten als die een verslechtering of verstoring veroorzaken. De eigenaar van een gebied moet dus gedwongen kunnen worden om het gebruik van het gebied aan te passen. Dit kan door een vergunningplicht voor schadelijke handelingen in de wet op te nemen zoals Nederland heeft gedaan. Bij weigering van de vergunning voor de betrokken activiteit is het verboden deze activiteit uit te oefenen, maar dat staat los tot van de toegang tot het gebied als zodanig. Overigens wordt ernaar gestreefd de vergunningplicht zo beperkt mogelijk te houden en zoveel mogelijk bestaande activiteiten te reguleren via het beheerplan (artikel 19d, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998).

- **Zijn uitsluitingen van huizen en erven in de aanwijzingsbesluiten mogelijk?**

Ja, dat is in beginsel mogelijk. Dit gebeurt door middel van de algemene *exclaveringsformule*. Deze geldt voor bebouwing, verhardingen en spoorlijnen omdat de te beschermen waarden daar meestal niet voorkomen. Is dat wel het geval (zoals bijvoorbeeld bij vleermuizen die gebruikmaken van zolders en bunkers) dan wordt deze afwijking van de algemene *exclaveringsformule* nadrukkelijk aangegeven.

- **Hoe wordt omgegaan met het principe van vrijwilligheid bij het meebegrenzen van 'nieuwe natuur'?**

De minister heeft op 14 april 2003 een brief aan de Tweede Kamer geschreven over afronding van de aanmelding van de Habitatrichtlijngebieden. Hierin staat dat in een beperkt aantal gevallen binnen de begrenzing van de gebieden nieuwe natuur mogelijk is. Dat is het geval als er natuurwaarden zijn of gepland zijn, dan wel als deze nieuwe natuur nodig is om een duurzame instandhouding te kunnen realiseren.

Daarbij maakt het geen verschil of deze gronden al verworven zijn door terreinbeherende organisaties of niet.

Er is geen aanleiding om van dit gehanteerde principe af te stappen, zoals ook aangegeven in bijlage 2 bij de brief van 16 juni 2006 aan de Tweede Kamer over Natura 2000 doelen en gefaseerde aanwijzing van gebieden. Het concept van 'nieuwe natuur' is immers gekozen om tot meer logische begrenzingen en tot betere bescherming van natuur te komen.

De voorstellen voor aanpassing van de grenzen zijn in belangrijke mate afgestemd met de provincies.

Het principe van vrijwilligheid ten aanzien van eventuele aankoop van gronden of ten aanzien van het moment van omzetting van cultuurgrond naar natuur blijft volledig gelden.

- **Op welke wijze kunnen bedrijven, maatschappelijke organisaties en particulieren reageren op de ontwerp-aanwijzingsbesluiten?**

De officiële publicatie doorloopt de uniforme openbare voorbereidingsprocedure volgens Afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht. Iedereen kan tot zes weken na de bekendmaking van het ontwerp-aanwijzingsbesluit een zienswijze indienen. Nadat het definitieve aanwijzingsbesluit is genomen, staat voor belanghebbenden die zienswijzen hebben ingediend beroep open tegen het besluit bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

- **Voor sommige gebieden leeft de wens voor samenvoeging tot één Natura-2000-gebied. Waarom is hier niet voor gekozen?**

Er is afgezien van samenvoeging van Vogelrichtlijngebieden. De selectie- en begrenzings systematiek is namelijk het station van de rechtsgang richting Raad van State gepasseerd. Om onnodig risico van processen te vermijden, is het ook niet gewenst dat andere gebieden - waarbij de inschatting is dat dan meer ruimte voor afweging bij passende beoordelingen ontstaat - worden samengevoegd. Ten eerste kan en mag bij de voorbereiding van de aanwijzingsbesluiten niet worden vooruitgelopen op passende beoordelingen die nog moeten worden uitgevoerd. Ten tweede is voor de regio's IJsselmeergebied en Deltagebied bij de voorbereiding van de gebiedsdoelen op samenhang tussen deze doelen gelet. De beoogde voordelen van samenvoeging kunnen worden gevonden in het opstellen van één beheerplan voor de betreffende gebieden.

- **Waarom worden er niet eerst beheerplannen gemaakt zodat vooraf duidelijk is wat Natura 2000 betekent? Ik weet nu niet waar ik eventueel 'ja' tegen zeg?**

Met de aanwijzig ontstaat duidelijkheid over de doelen die gelden voor de gebieden. Door die duidelijkheid is het mogelijk te komen tot een goede afstemming met de invoering van de Kaderrichtlijn Water en het opstellen van het beheerplan.

Daarnaast zal zolang de doelen niet zijn vastgesteld, bij de toetsing van plannen/activiteiten altijd van het hoogste beschermingsniveau moeten worden uitgegaan (het zogenaamde *voorzorgsbeginsel*). Ook de rechter gaat daar van uit. Dat betekent dat plannen/activiteiten uit voorzorg meer kans lopen niet door te gaan zolang de doelen niet zijn vastgesteld. Bovendien laten de doelen volop de ruimte voor maatwerk, om in het beheerplan te bepalen welke mate van verbetering nodig is, waar deze in het gebied worden gerealiseerd, met welke maatregelen en wanneer. Het wachten totdat er een beheerplan is opgesteld, leidt dus tot langere onduidelijkheid over de doelen, zowel bij de toetsing van activiteiten als bij de afstemming met de Kaderrichtlijn Water en het opstellen van het beheerplan.

Beheerplannen

- **Op basis waarvan wordt een Natura 2000-gebied beheerd?**

De provincies en het Rijk stellen beheerplannen op. Beheerplannen voor Natura 2000-gebieden zijn van groot belang omdat daarmee duidelijk wordt welke activiteiten wel en niet mogen in en om de richtlijngebieden. Bovendien staat in de beheerplannen beschreven hoe het behoud en eventueel herstel van de natuurwaarden waarvoor het gebied is aangewezen, zal worden bereikt.

- **Wie stelt het beheerplan vast?**

De provincies of het Rijk. Bij het opstellen van beheerplannen worden belanghebbenden, zoals eigenaren en andere rechthebbenden betrokken. Na de vaststelling van het ontwerp-beheerplan door de provincie of het Rijk volgt een inspraakprocedure op grond van de Algemene wet bestuursrecht. Iedereen heeft de mogelijkheid tot inspraak. Daarna wordt het beheerplan vastgesteld en kunnen belanghebbende nog in beroep gaan. Inmiddels is de Handreiking Beheerplannen gepubliceerd (zie www.minlnv.nl/natura2000). In de bijlage wordt aangegeven wie vooralsnog het voortouw heeft. Dit komt er kort gezegd op neer dat als een rijkspartner voor meer dan de helft eigenaar of beheerder is (Rijkswaterstaat, Defensie, LNV, Staatsbosbeheer of Domeinen) de verantwoordelijkheid voor het opstellen voor rekening komt van het Rijk. In alle andere gevallen, ook de twijfelgevallen, neemt de provincie het voortouw. Er zijn daarover bestuurlijke afspraken gemaakt, deze zijn ook te vinden op de LNV-internetsite.

- **Is degene die het beheerplan vaststelt ook degene die het opstelt?**

Het bevoegd gezag (provincie of Rijk) is verantwoordelijk voor het (laten) opstellen en vaststellen van het beheerplan. Provincies en Rijk kunnen ervoor kiezen om de beheerplannen zelf op te stellen, maar ze kunnen dit ook uitbesteden.

- **Wanneer moet het beheerplan uiterlijk zijn vastgesteld?**

De Natuurbeschermingswet 1998 schrijft voor dat er sprake moet zijn van een beheerplan, drie jaar na het gereedkomen van het aanwijzingsbesluit.

- **Wat zijn de consequenties als na drie jaar nog geen beheerplan is opgesteld?**

De Natuurbeschermingswet 1998 legt daar geen sanctie op. Wel bestaat de mogelijkheid dat een belanghebbende een bezwaarschrift indient en als daartoe aanleiding bestaat vervolgens in beroep gaat wegens het niet tijdig nemen van het besluit.

- **Is er een beroepsmogelijkheid tegen beheerplannen?**

De beroepsmogelijkheid bestaat conform de bepalingen uit de Algemene wet bestuursrecht. Iedereen heeft de mogelijkheid tot het geven van een zienswijze. Als die tot onvoldoende resultaten leidt, staat de mogelijkheid van beroep open voor belanghebbenden.

- **Wie betaalt de schadevergoeding als het beheerplan financiële schade voor particulieren oplevert?**

In artikel 31 van de wet is een schadeloosstellingsregeling opgenomen. Als iemand schade lijdt door een besluit op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (dat kan het aanwijzingsbesluit zijn, maar ook het beheerplan of de weigering een vergunning te verlenen) moet het betreffend bevoegd gezag de schade vergoeden onder de voorwaarden die de wet daaraan stelt.

- **Wordt een terrein - dat nog niet van een terreinbeherende natuurbeschermingsorganisatie als Natuurmonumenten of Staatsbosbeheer is - en dat moet worden ingericht als Natura 2000-gebied - onteigend als het bijvoorbeeld naar Staatsbosbeheer gaat?**

Nee, met de Natuurbeschermingswet zullen geen onteigeningsprocedures worden begonnen. Bij het bestaan van een voornemen tot onteigening in het belang van natuurbescherming krachtens titel VIII van de Onteigeningswet kan de minister van LNV met name genoemde handelingen verbieden. Het gaat om handelingen die schadelijk zijn voor het natuurschoon of om de natuurwetenschappelijke betekenis van de bij de voorgenomen onteigening betrokken onroerende zaak. Dit wordt op dit moment echter niet overwogen. De wet maakt het wel mogelijk dat eigenaren en andere rechthebbenden moeten gedogen dat het bevoegd gezag op hun gronden beheersmaatregelen uitvoeren als het beheer te kort schiet om aan de Europese verplichtingen te voldoen (art. 21).

- **Zijn ook beheerplannen nodig voor Beschermd Natuurmonumenten die niet zijn opgenomen in de Natura 2000-gebieden. Als dat niet zo is, hoe vindt dan de toetsing plaats?**

Voor Natura 2000-gebieden is een beheerplan wettelijk verplicht op grond van de Natuurbeschermingswet 1998. Voor Beschermd Natuurmonumenten geldt geen wettelijke verplichting. Het ligt overigens voor de hand dezelfde aanpak ook bij Beschermd Natuurmonumenten te volgen, maar het hoeft niet. Als er geen beheerplan is, wordt in de regel teruggevallen op de gegevens die wel voorhanden zijn. Er wordt voor de rijkswateren gestreefd naar het maken van een integraal beheerplan voor de watergebieden. Daarin moet niet alleen de Vogel- en Habitatrichtlijn worden opgenomen, maar ook de Kaderrichtlijn Water.

- **Wat wordt de status van alle lopende beheerplannen van diverse eigenaren als de Natuurbeschermingswet 1998 van kracht wordt en nieuwe beheerplannen moeten worden opgesteld?**

In beide gevallen gaat het om beheerplannen. De beheerplannen voor Natura 2000-gebieden hebben echter een wettelijke status. Het werkt in het voordeel van alle partijen als er al een beheerplan op tafel ligt, zodat het bevoegd gezag niet helemaal opnieuw hoeft te beginnen. Een verstandig bevoegd gezag zal voortborduren op bestaande plannen. Een beheerplan dat is vastgesteld op grond van artikel 14 van de oude Natuurbeschermingswet behoudt zijn gelding gedurende de periode waarvoor het plan is aangegaan.

- **Voor Vogelrichtlijngebieden gaan de termijnen voor beheerplannen in op het moment van inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998. Verschuift ook de deadline voor de Vogelrichtlijngebieden?**

Voor de Vogelrichtlijngebieden zijn er al aanwijzingsbesluiten, maar hierin staan geen instandhoudingsdoelstellingen. Voor de Habitatrichtlijngebieden moeten nog aanwijzingsbesluiten worden opgesteld. Het streven is nu om met één gecombineerd aanwijzingsbesluit te komen per Natura 2000-gebied. Veel Vogel- en Habitatrichtlijngebieden overlappen waardoor dit mogelijk is. De termijn voor beheerplannen ligt in dat geval dan ook voor de Vogelrichtlijngebieden evenals voor de Habitatrichtlijngebieden en voor de Natura 2000-gebieden, drie jaar nadat het Natura 2000-besluit is vastgesteld.

- **Moet een belanghebbende, als de termijn van het beheerplan afloopt, een compleet nieuwe toets uitvoeren met alle bijkomende kosten, of kan hij volstaan met een marginale toets op basis van een eerder uitgevoerde habitattoets?**

Het ligt voor de hand dat de gegevens uit de eerdere fase, voor zover die nog gelden, worden benut bij de nieuwe beoordeling. Wel zal moeten worden gezien of in de tussenliggende periode veranderingen hebben plaatsgehad die van invloed zijn op de 'passende beoordeling.' Volgens de wet kunnen veranderende omstandigheden leiden tot een nieuwe beoordeling en het aanvragen van een nieuwe vergunning.

- **Moet het beheerplan aan een speciale vorm voldoen? Als iedereen een eigen vorm mag kiezen, lijkt dat niet goed werkbaar.**

Het beheerplan hoeft grotendeels niet te voldoen aan een vorm. Er kunnen namelijk al beheerplannen bestaan en het zou onpraktisch zijn hier geen gebruik van te maken. In de wet staan de belangrijkste eisen. In de Handreiking Beheerplannen (www.minlnv.nl/natura2000) is een 'Programma van Eisen' opgenomen. Dit programma kleurt de wettelijke eisen verder in. In de Handreiking Beheerplannen is ook een voorbeeld inhoudsopgave voor beheerplannen opgenomen.

- **Worden in de beheerplannen ook richtlijnen gegeven voor externe werking, zoals de invloed van ammoniakdeposities op habitattypen?**

Het is wenselijk dat daar bij het opstellen van beheerplannen naar wordt gekeken. In de wet staat dat rekening moet worden gehouden met externe werking (een activiteit buiten een Natura 2000-gebied die een kans op een significant effect heeft binnen het gebied). Voor alle plannen, voorgenomen handelingen en activiteiten die een significant negatief effect kunnen hebben, moet een vergunning worden aangevraagd. Dat geldt ook voor activiteiten buiten de Natura 2000-gebieden. Deze kunnen echter ook binnen het beheerplan worden gereguleerd en binnen dat kader een beoordeling ondergaan.

- **Moet bij het opstellen van een beheerplan een inventarisatie worden gemaakt van bestaand gebruik? Moet bij bestaand gebruik ook worden gekeken naar externe werking?**

Ja, inventarisatie van bestaand gebruik en de effecten daarvan is verplicht. Het is beslist ook nuttig en noodzakelijk om bij het opstellen van een beheerplan de externe werking te betrekken.

- **Als de activiteit onderdeel uitmaakt van het beheerplan hoeft niet te worden getoetst (het beheerplan wordt wel getoetst, behalve de instandhoudingsmaatregelen uit het beheerplan). Je kunt van tevoren zien aankomen dat uit hoofde van het veiligheidsbeheer van de uiterwaarden het nodig zal zijn periodiek in te grijpen in die gebieden. Valt dit in het beheerplan onder 'ontwikkeling' of 'bescherming'?**

Ook periodiek 'onderhoud' zoals bijvoorbeeld veiligheidsbeheer of baggeren van de vaargeul moet worden getoetst als er sprake is van een kans op een (significant) negatief effect. Het beheerplan is hiervoor het kader. In de meeste gevallen zal deze maatregel niet als natuurbeschermingsmaatregel worden gekenschetst en is een reguliere habitattoets vereist.

Vergunningverlening

- **Gaat Nederland op slot?**

Nee, Nederland gaat niet op slot. De Natura 2000-gebieden zijn ook al bestaande natuur. Wel zal Nederland in deze gebieden anders om moeten gaan met natuurwaarden. Als iemand iets bouwt of doet zal hij zich af moeten vragen of dat niet schadelijk is voor beschermde natuurwaarden.

- **Wat mag niet meer in een Natura 2000-gebied?**

In en rondom een Natura 2000-gebied is het verboden dingen te doen die de natuurwaarden waarvoor het gebied is aangewezen significant negatief beïnvloeden. Tal van activiteiten die nu al in en rondom de gebieden plaatshebben kunnen gewoon doorgaan, maar sommige zullen ook niet meer door kunnen gaan. Voor nieuwe projecten ligt dat anders. Iets bouwen in een Natura 2000-gebied zal bijvoorbeeld niet altijd meer kunnen. Hier is ook van groot belang over wat voor een gebied het gaat. Een Natura 2000-gebied op zee is iets anders dan een stuk heide.

- **Wat is nog wel toegestaan?**

Alles wat zich goed verdraagt met de natuurwaarden kan gewoon doorgaan. Voor elk Natura 2000-gebied worden nog beheerplannen opgesteld. In deze plannen komt te staan hoe de natuurwaarden behouden dan wel verbeterd gaan worden. Ook wordt in deze plannen meteen gekeken hoe verschillende activiteiten zich hiermee verhouden en of ze wel of niet door kunnen gaan.

- **De Habitatrichtlijngebieden zijn toch nog niet aangewezen, hoe zit het met vergunningplicht?**

Omdat de Habitatrichtlijngebieden nog niet zijn aangewezen geldt officieel de Natuurbeschermingswet nog niet. Bij de Vogelrichtlijngebieden is daarvan geen sprake, die zijn al wel aangewezen.

Tot de Habitatrichtlijngebieden zijn aangewezen gelden al wel de bepalingen van de Habitatrichtlijn. Overheden moeten zich houden aan de directe werking, maar kunnen die niet opleggen aan de burgers. Maar burgers kunnen wel bezwaar maken of in beroep gaan als een andere burger geen rekening houdt met de verplichtingen inzake de Habitatrichtlijn. Bezwaar maken of in beroep gaan moet wel via een andere vergunning lopen die voor de activiteit is verleend, bijvoorbeeld een bouwvergunning.

Als dit gebeurt dan is de overheid wel gehouden een habitattoets uit te voeren. Dit gebeurt binnen het 'andere' vergunningstelsel, zoals bijvoorbeeld de bouwvergunning of milieuvergunning. Dit wordt directe werking van de richtlijn genoemd. In die gevallen dat het gaat om een (stuk) aangemeld Habitatrichtlijngebied dat overlapt met een aangewezen Vogelrichtlijngebied is het meest logische vergunningstelsel natuurlijk de Natuurbeschermingswet, die is dan immers wel aan de orde. In dat geval kan ook gewoon het toetsingskader zoals de Natuurbeschermingswet voorschrijft worden gebruikt i.p.v. exact de Habitatrichtlijn te volgen. Dit wordt *richtlijnconforme toepassing* genoemd. Zolang de aanwijzingsbesluiten nog niet zijn vastgesteld zijn de gegevens over het gebied die bij aanmelding aan de EU zijn overlegd leidend bij de vergunningverlening. Zodra er ontwerp-aanwijzingsbesluiten zijn gepubliceerd dienen deze ook al in overweging te worden genomen. Zie www.minlnv.nl/natura2000 voor alle gebiedsinformatie.

- **Geldt er ook een vergunningplicht voor activiteiten buiten het Natura 2000-gebied?**

Mogelijk wel, als er sprake is van een activiteit buiten een Natura 2000-gebied die wel een kans op een significant effect heeft binnen het gebied. Dit wordt de 'externe werking' genoemd.

- **In hoeverre is rekening gehouden met onderhoudsactiviteiten die op zeer korte termijn uitgevoerd moeten worden?**

Als deze activiteiten niet zijn opgenomen in het beheerplan zijn ze vergunningplichtig. Bij het aanvragen van een vergunning geldt een termijn van dertien weken. Dit zou dus inderdaad een probleem kunnen zijn. De wet zegt niets over een versnelde procedure, die voor dergelijke gevallen toepasbaar zou kunnen zijn. Het bevoegd gezag zou in die specifieke gevallen moeten bezien of een en ander kan worden versneld. In het kader van het vergunningetraject worden

echter verscheidene zienswijzen ingewonnen. Dit kost tijd, omdat de gemeenten en provincies hun normale routing hebben om deze zienswijzen vast te stellen.

- **Naast een bevoegd gezag kan er nog een ander bevoegd gezag zijn. Bijvoorbeeld één bevoegd voor de Natuurbeschermingswetvergunning en een ander voor een ander besluit. Is het denkbaar om een coördinatiebesluit te nemen waardoor alles bij één instantie terecht komt? Wie heeft welke taak bij de coördinatie van de vergunningverlening?**

Als een initiatiefnemer bij een bestuursorgaan een Natuurbeschermingswetverunningaanvraag heeft ingediend, moet dit bestuursorgaan volgens de wet de initiatiefnemer in kennis stellen van andere besluiten. Het moet gaan om besluiten waarvan het bestuursorgaan redelijkerwijs kan vermoeden dat deze nodig zijn.

Op schriftelijk verzoek van de initiatiefnemer of ambtshalve kan worden besloten om een coördinator aan te wijzen.. De betrokken bestuursorganen wijzen uit hun midden een coördinerend bestuursorgaan aan. Dit bestuursorgaan bevordert een doelmatige en samenhangende besluitvorming. De wet zegt niet welk bestuursorgaan het coördinerend bestuursorgaan zou moeten zijn. Als er geen coördinerend bestuursorgaan wordt aangewezen na een verzoek van de initiatiefnemer, wordt het bestuursorgaan dat als hoger gezag kan worden aangemerkt als coördinerend bestuursorgaan gezien.

- **Hoe verhoudt de vergunningprocedure zich tot de bestemmingsplanprocedure?**

Op een besluit, waarbij een vergunning vereist is, kan in beroep worden gegaan of bezwaar worden gemaakt. Op wijziging van een bestemmingsplan zal in veel gevallen een vergunningprocedure volgen. Als de wijziging mogelijk negatieve gevolgen of significante gevolgen heeft voor het Natura 2000-gebied, moet het plan daarop worden getoetst. Na wijziging van het bestemmingsplan is voor de uitvoering van in het plan voorziene projecten en andere handelingen een Natuurbeschermingswetvergunning nodig als die activiteit negatieve gevolgen kan hebben voor een beschermd natuurmonument of een Natura 2000-gebied. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van de informatie over de gevolgen van de activiteit die al bij het toetsen van het plan is verzameld. Zie ook de Handreiking Bestemmingsplan en Natuurwetgeving op www.minlnv.nl/natura2000.

- **Wordt de nieuwe vergunning onderdeel van een 'omgevingsvergunning'?**

Het is de bedoeling dat de habitattoets via een verklaring van geen bedenkingen van het voor de Natuurbeschermingswet 1998 bevoegd gezag aanhaakt bij de 'omgevingsvergunning'. Verschillende vergunningen kunnen straks met omgevingsvergunning tegelijk worden aangevraagd bij één loket. De verwachting is dat dit op 01-01-2009 ingaat.

Er zijn al veel milieuverordeningen verleend waarin de habitattoets is verricht. Moet dat in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 weer worden overgedaan?

Een Natuurbeschermingswetvergunning blijft noodzakelijk voor een activiteit die het habitat kan verslechteren of een verstoring effect kan hebben op de soorten, waarvoor het gebied is aangewezen. Bij de vergunningverlening is geen nieuwe passende beoordeling noodzakelijk als dat redelijkerwijs geen nieuwe gegevens of inzichten kan opleveren. De uitkomsten van de habitattoets uit het verleden, kunnen worden gebruikt bij het verlenen van de vergunning.

- **Vallen onder plannen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 ook artikel 19-1-projecten WRO (Wet op de Ruimtelijke Ordening)?**

'Plan' in artikel 19j van de Natuurbeschermingswet 1998 is een materieel begrip. Er bestaat geen wettelijk definitie. Er bestaat ook nog geen jurisprudentie hierover. Vrijstellingsbesluiten betreffen in het algemeen zeer concrete projecten. Van een 'project' in de zin van de Natuurbeschermingswet 1998 is sprake bij de uitvoering van bouwwerken of de totstandbrenging van andere installaties of werken. Onder 'projecten' vallen ook andere ingrepen in het natuurlijke milieu of landschap, inclusief ingrepen voor de ontginning van bodemschatten. Als een project waarvoor een vrijstelling op grond van artikel 19 WRO wordt verleend onder bovenstaande definitie van 'project' valt, is voor het uitvoeren van het project een Natuurbeschermingswetvergunning nodig. In het algemeen is een concreet vrijstellingsbesluit niet aan te merken als plan en het heeft dan ook geen goedkeuring van Gedeputeerde Staten nodig.

- **Is de initiatiefnemer degene die het onderzoek moet uitvoeren in het kader van de habitattoets en passende beoordeling en moet deze ook de kosten dragen?**

Besluitvorming over de vergunningverlening ligt bij vergunningverlener. Zowel voor de passende beoordeling als voor de verslechterings-/verstoringstoets zal dat in de regel de provincie zijn en in een aantal andere gevallen het Rijk. In alle gevallen heeft de initiatiefnemer de plicht om de informatie voor de beoordeling aan te leveren. De vergunningverlener is er vervolgens aan gehouden te onderzoeken of er eventueel aanvullende informatie nodig is.

Het is bij vergunningverlening gebruikelijk dat de aanvrager zelf de informatie overlegt die noodzakelijk is voor het nemen van het besluit. Dit is bij de Natuurbeschermingswet niet anders dan bij bijvoorbeeld de Wet Milieubeheer (bijvoorbeeld akoestisch onderzoek) of de Woningwet (schone grondverklaring). Er is geen reden deze kosten te compenseren. Het bevoegd gezag zal zo veel mogelijk behulpzaam zijn bij het aanleveren en beschikbaar stellen van informatie die de ondernemer zal helpen. De Natuurbeschermingswet zelf kent overigens geen *legesbepaling*. Een aanvraag kan dus in beginsel gratis worden ingediend.

- **In de oriëntatiefase wordt de vraag gesteld of er kans is op een significant effect. Als de vraag met 'ja' wordt beantwoord, wordt de vraag herhaald in de 'passende beoordeling'. Kunt u dit uitleggen?**

De oriëntatiefase dient als een soort rangeerterrein om te bepalen welke verdere stappen moeten worden genomen. Dat gebeurt in een vooroverleg tussen de initiatiefnemer en het bevoegd gezag. Op basis van informatie zoals de globale inhoud van de activiteit, de natuurwaarden die in het geding zijn en de mogelijke effecten, wordt een snelle beoordeling gemaakt. Op basis daarvan wordt besloten of vergunningplicht aan de orde is. Zo ja: is een passende beoordeling op zijn plaats of kan worden volstaan met een verslechterings-/verstoringstoets?

Als een passende beoordeling aan de orde is, wordt wederom gestart met de vraag of er een kans op een significant effect is, maar nu op basis van gedetailleerde gegevens en onderzoek.

- **De initiatiefnemer moet alternatieven bieden. Maar is het niet zinvoller dat aan het bevoegd gezag zelf over te laten?**

In bepaalde gevallen kan het inderdaad zinvol zijn verder te kijken dan naar de alternatieven die de initiatiefnemer presenteert. Vaak gaat aan grote plannen een zogenaamde *plantoets* vooraf. Daar ligt dan een bestemmingsplanwijziging of een nieuw bestemming aan ten grondslag. In zo'n geval beoordeelt de gemeente zo'n plan. Vervolgens legt de gemeente het plan ter goedkeuring voor aan provincie of Rijk. In die fase kan al worden bekeken of er alternatieven aan de orde zijn. Op dat moment kan het bevoegd gezag zelf gewenste alternatieven formuleren.

- **De ADC-toets spreekt van dwingende redenen van openbaar belang. Valt de bouw van een nieuwe woonwijk daar onder?**

Het bouwen van een woonwijk zal in veel gevallen niet als een dwingende reden van groot openbaar belang kunnen worden aangemerkt. Dijkversterkingen bijvoorbeeld wel.

- **Worden compensatieopdrachten in de beheerplannen opgenomen? Is er compensatie verbonden aan landaanwinning in zee?**

Compensatie heeft direct te maken met vergunningen en wordt dan ook in de vergunning geregeld. Als de compensatie geheel tot stand is gekomen, gaat het onderdeel uitmaken van het Natura 2000-gebied nadat de minister van LNV het als zodanig heeft aangewezen. Ten aanzien van de compensatie kan worden gezegd dat die onderdeel zal uitmaken van de vergunningverlening. Compensatie is eigenlijk een voorwaarde voor het verkrijgen van de vergunning. In sommige gevallen is er ook compensatie nodig bij landaanwinning in zee, bijvoorbeeld als er daardoor beschermde mariene habitats verloren gaan.

- **Wie is bevoegd gezag en wie gaat handhaven?**

Voor de Natuurbeschermingswet is de provincie of LNV bevoegd gezag. De handhaving ligt dan ook bij beide, maar ook bij de politie en het Openbaar Ministerie (OM).

- **Wie controleert een waterschap als dit meent dat een bepaalde activiteit niet vergunningplichtig is?**

De initiatiefnemer moet in eerste instantie uitzoeken of de voorgenomen activiteit schadelijk is of niet. In geval van twijfel kan de provincie adviseren. In de wet is sprake van de *plantoetsing*.

Plannen van gemeenten, provincies en waterschappen moeten worden getoetst door naast-hogere overheidsorganen. Het initiatief blijft echter bij betreffende gemeente of waterschap. Een burger kan daarnaast altijd een handhavingsverzoek indienen.

- **Pas in 2009 rollen de eerste beheerplannen van de persen. Hoe ga je intussen met vergunningaanvragen om?**

Totdat het beheerplan is vastgesteld geldt het aanwijzingsbesluit. Als die nog niet is vastgesteld gelden de gegevens over het gebied die bij aanmelding aan de EU zijn overlegd als kader voor vergunningverlening. (zie gebiedeninformatie op www.minlnv.nl/natura2000).

- **Hoe moet de overgangsbepaling in de Natuurbeschermingswet worden gelezen?**

De Natuurbeschermingswet is een sectorale wet die zijn werkingsfeer naast andere wetgeving kent. Een vergunning op basis van een andere wet kan dus nooit een vrijstelling voor de Natuurbeschermingswet inhouden. Het kan dus zijn dat een project onder de wet Milieubeheer wordt vergund en onder de Natuurbeschermingswet niet. De overgangsbepaling is slecht bedoeld om duidelijk te maken dat aanvragen van voor 1-10-2005 gewoon onder de oude Natuurbeschermingswet worden afgehandeld, ondanks dat er sinds 1-10-2005 een andere wet van kracht is.

Bestaand gebruik

- **Kan bestaand gebruik de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar brengen?**

Ook bestaand gebruik kan ertoe leiden dat de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar worden gebracht. In het traject voor het opstellen van beheerplannen kan het gebruik op een samenhangende manier worden beoordeeld en kan worden gezien wat nodig is om de instandhoudingsdoelstellingen te verwezenlijken .

- **Hoe wordt bestaand gebruik getoetst?**

Bestaand gebruik wordt in de beheerplannen, samen met alle andere vormen van bestaand gebruik samenhangend met de beheermaatregelen, getoetst. Vormen van gebruik die in het beheerplan zijn opgenomen, zijn daarmee dan ook niet vergunningplichtig. Er kunnen wel voorwaarden zijn gesteld.

Het kan voorkomen dat bestaand gebruik ook niet met voorwaarden kan worden toegestaan en niet in het beheerplan wordt opgenomen. Deze vorm van bestaand gebruik is dan vergunningplichtig.

- **Bestaande rechten behoren te worden gerespecteerd? Waarom wordt er dan toch ingegrepen in bestaande rechten?**

Het uitgangspunt is dat bestaande rechten worden gerespecteerd. Maar het is op grond van het Europees recht soms vereist om op te treden tegen bestaand gebruik. Bestaand gebruik kan tot gevolg hebben dat de natuurwaarden onomkeerbaar uit een Natura 2000-gebied verdwijnen. Als er geen maatregelen worden genomen, wordt de verplichting geschonden het natuurgebied zó te beheren dat deze Europese natuurwaarden in stand blijven.

Hier wordt terughoudend mee omgegaan. Er zal met provincies en rijkspartners worden nagegaan in welke gevallen er een significante negatieve invloed uitgaat van een bepaalde bestaande activiteit. Ook wordt nagegaan wat de belangrijkste factoren zijn en welke manieren er zijn om de effecten van bepaalde activiteiten te neutraliseren. Dit betekent niet dat er per se in bestaande rechten wordt ingegrepen. Er kan ook blijken dat bepaalde beheermaatregelen afdoende zijn om de kwaliteitsverslechtering tegen te gaan. Als bepaalde activiteiten wel moeten worden beperkt of verboden, moeten de geldende rechtsregels in acht worden genomen. Dit omvat ook de vraag of er schadevergoeding (*nadeelcompensatie*) moet worden uitgekeerd.

- **Hoe ga je handig om met (terugkerend) bestaand gebruik? Moet daar iedere keer weer vergunning voor worden aangevraagd?**

Bestaand gebruik, ook als het een terugkerende vorm van bestaand gebruik is, kan in het beheerplan worden opgenomen als het geen negatieve gevolgen heeft voor de natuurwaarden. Voor activiteiten die niet in het beheerplan kunnen worden opgenomen en waarvoor (periodiek) een vergunning moet worden verlengd of een nieuwe vergunning voor moet worden aangevraagd, kan de informatie uit een eerder gemaakte passende beoordeling in principe opnieuw worden gebruikt bij de vergunningprocedure. Dit kan alleen als er geen belangrijke wijzigingen zijn.

- **Hoe wordt omgegaan met bestaand gebruik van wegen die door een beschermd natuurgebied lopen?**

In het beheerplan moet bestaand gebruik in beeld worden gebracht. Voor het gebruik van wegen geldt dat passende maatregelen moeten worden genomen om de negatieve effecten te verzachten of op te heffen. Dit kan de wegbeheerder doen door bijvoorbeeld geluidschermen te plaatsen of een snelheidslimiet in te stellen. Een autonome toename van het verkeer op de weg is niet vergunningplichtig. Ook hiervoor geldt dat de wegbeheerder in principe maatregelen moet nemen om te voorkomen dat de kwaliteit van het Natura 2000-gebied verslechtert of er significante verstoring optreedt voor de soorten, waarvoor het gebied is aangewezen.

- **Zijn onderhoudswerkzaamheden aan een weg die door een Natura 2000-gebied loopt, vergunningvrij?**

Onderhoudswerkzaamheden kunnen negatieve effecten hebben. Het gaat bij onderhoudswerkzaamheden om terugkerende activiteiten. Deze activiteiten kunnen, na het eventueel treffen van de juiste maatregelen (bijvoorbeeld beperkingen in de tijd: niet in het broedseizoen) goed in een beheerplan worden geregeld.

- **Wat is de peildatum voor bestaand gebruik en hoe wordt bepaald wat dan exact het bestaand gebruik inhoudt?**

Dit staat in een wetsvoorstel, dat op dit moment nog bij het parlement in behandeling is. Het is dus nog geen geldend recht. De peildatum voor het beoordelen van de vraag wat bestaand gebruik wordt gesteld op 1 oktober 2005 (de datum van in werkingtreding van de herziene Natuurbeschermingswet). Alle handeling die op 1 oktober 2005 werden verricht en sindsdien niet of niet in betekenende mate zijn gewijzigd, vallen onder de definitie. Een wijziging 'van onbetekenende aard' betekent niet dat de handeling niet langer kan worden aangemerkt als bestaand gebruik. De aard van het bestaand gebruik wordt dus niet beoordeeld op basis van het vergunde gebruik in kader van andere vergunningverlening, maar op basis van het daadwerkelijke gebruik.

Effecten

- **Is het begrip significant objectief meetbaar?**

Om te bepalen of er sprake is van een significant effect dienen objectieve gegevens te worden verzameld. De uiteindelijke afweging vraagt echter van geval tot geval een beoordeling op basis van de instandhoudingsdoelstellingen. In het ene geval zullen tien kamsalamanders significant zijn en in het andere geval zullen honderd kamsalamanders niet-significant zijn. Het oordeel is maatwerk en zal moeten zijn gebaseerd op de specifieke situatie van toepassing.

- **Hoe omschrijf je een significant effect?**

Dat zal van geval tot geval moeten worden bekeken. Een activiteit heeft significante effecten als zij de instandhoudingsdoelstelling van het betreffende gebied in gevaar brengt. Een significant effect kan dus worden omschreven in relatie tot de instandhoudingsdoelstelling.

- **Kan een activiteit in of bij een Natura 2000-gebied een significant effect hebben op een populatie?**

Ja, het gaat hierbij om het effect op de instandhoudingsdoelstelling. Deze doelstelling is geformuleerd voor de soort of de habitat waarvoor het gebied is aangewezen. Wat nu van belang is, is de oriëntatiefase. Neem tijdig contact op met het bevoegd gezag. In de oriëntatiefase zal in elk geval – in overleg met het bevoegd gezag, de aanvrager en eventueel andere belanghebbenden – kunnen worden uitgezocht of er sprake is van een activiteit die effecten dan wel significante effecten heeft.

- **Kunt u een voorbeeld geven van de figuur ‘mogelijk wel een effect maar zeker niet significant’?**

Een voorbeeld kan zijn een uitbreiding van een camping op Veluwe naast een Natura 2000-gebied. Het groeiend aantal campinggasten kan bijvoorbeeld voor meer verstoring voor vogels zorgen. In zo'n geval kan een vergunning worden verleend met als voorwaarde dat er bijvoorbeeld een geluidswal tussen de camping en het richtlijngebied wordt gebouwd.

- **Wie stelt vast wat de effecten zijn?**

Van geval tot geval zal moeten worden bekeken wat de invloed is op het natuurgebied. Een effect heeft invloed op de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied. Wat significant is, is datgene dat de instandhoudingsdoelstelling van het gebied in gevaar brengt. Het bevoegd gezag bepaalt of verslechtering van kwaliteit of verstoring van de soort optreedt.

- **Moeten de cumulatieve effecten niet worden meegenomen bij de verslechterings- en verstoringstoets, maar wel bij de passende beoordeling?**

In de oriëntatiefase moet op hoofdlijnen aandacht worden besteed aan de vraag of er mogelijk effecten zijn, inclusief cumulatieve effecten. Als sprake is van mogelijke significante effecten belanden betrokkenen in de passende beoordeling waarin logischerwijs ook cumulatieve effecten diepgaander moeten worden onderzocht. Als in de oriëntatiefase blijkt dat er geen sprake is van mogelijke significante effecten, ook niet in samenhang met andere projecten en/of plannen (cumulatie), dan belanden betrokkenen in de verslechterings- en verstoringstoets waarin de cumulatieve effecten dan ook niet meer diepgaand onderzocht hoeven te worden.

- **Is elke aantasting van de instandhoudingsdoelstellingen een significant (negatief) effect?**

Er is sprake van een significant (negatief) effect als op grond van objectieve gegevens niet kan worden uitgesloten dat de activiteit significante gevolgen kan hebben in relatie tot het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen. Volgens het Europese Hof moet een activiteit die de instandhoudingsdoelstellingen van het betrokken gebied in gevaar kan brengen, worden beschouwd als een plan of project met eventuele significante gevolgen voor het betrokken gebied.

- **Kan het begrip in nationale wetgeving strikt worden gedefinieerd?**

Het begrip ‘significant’ is een Europeesrechtelijk begrip, ontleend aan de Habitatrictlijn. In de nationale wetgeving mag de reikwijdte van Europeesrechtelijke begrippen niet worden ingeperkt. Daarmee zou Nederland zonder meer inbreuk maken op het gemeenschapsrecht, wat gelet op de eerdere veroordeling van Nederland door het Europese Hof wegens niet juiste implementatie van

de Vogel- en Habitatrichtlijnen, onmiddellijk zal leiden tot een boete en een dwangsom. Het begrip wordt ingevuld door uitspraken van het Europese Hof van Justitie.

Instandhoudingsdoelstellingen

- **Moet aan alles Natura 2000-doelen hetzelfde gewicht worden toegekend?**

Nee. In het Natura 2000-doelendocument wordt aangegeven:

- met welke natuurwaarden het nu goed genoeg gaat (behoudsdoelen);
- met welke natuurwaarden het nu nog niet goed genoeg gaat (herstelopgaven);
- welke natuurwaarde prevaleert boven de andere ('ten gunste formuleringen'); en
- welke natuurwaarden het eerst op orde gebracht moeten worden ('sense of urgency').

- **Welke mate van detaillering is volgens de Europese regelgeving noodzakelijk bij de aanwijzing van de instandhoudingsdoelstellingen?**

Vanuit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn zijn geen specifieke vereisten voor detaillering gegeven voor de instandhoudingsdoelstellingen. Gekozen is voor een hoge mate van detaillering omdat hiermee de rechtszekerheid en de duidelijkheid voor de maatschappij het beste gewaarborgd zijn.

- **Komen de kwantitatieve doelen uit Brussel? Zijn de gevolgen van het al of niet halen van kwantitatieve doelen uit het doelendocument bekend (bijvoorbeeld honderd stuks kleine zwanen, zes paar roerdompen of 45 000 smienten)? Zo ja, welke zijn dat?**

De Europese Commissie heeft niet voor elk gebied kwantitatieve instandhoudingsdoelstellingen voorgeschreven. Dit is een invulling die Nederland als lidstaat heeft gegeven aan de verplichting om de gunstige staat van instandhouding te behouden of te bereiken. Als de kwantitatieve doelen niet worden gehaald, zijn er geen directe gevolgen. Overigens betekent een kwantitatief doel niet dat op elk gegeven moment minimaal dat aantal vogels in een gebied aanwezig moet zijn. Er kunnen tal van redenen zijn die los staan van de omvang en kwaliteit van het leefgebied binnen een Natura 2000-gebied waarom een soort al dan niet in het gebied aanwezig is. In het doelendocument is toegelicht welke status genoemde aantallen hebben.

De doelen zijn een richtsnoer om de gunstige staat van instandhouding te behouden of te bereiken. Op deze gunstige staat van instandhouding wordt Nederland beoordeeld. De EU-lidstaten moeten namelijk maatregelen nemen om een gunstige staat van instandhouding te verwezenlijken voor de habitattypen en soorten waarvoor zij verantwoordelijkheid hebben genomen. De doelen die Nederland vaststelt, moeten zodanig zijn dat de Nederlandse bijdrage aan het bereiken van het doel van de richtlijn is verzekerd. Als vanwege verwijtbaar handelen of nalaten van Nederlandse bestuursorganen richtlijnbepalingen niet worden nageleefd, komen de doelstellingen uit de richtlijn in gevaar.

- **Wie en welke organisaties zijn betrokken geweest bij het opstellen van de instandhoudingsdoelstellingen (het doelendocument)? Vindt inspraak plaats door alle betrokkenen?**

In de periode van november 2004 – oktober 2005 is een concept doelendocument opgesteld onder meer op basis van consultatie met deskundigen en beheerders van terreinen. In december 2005 zijn de andere overheden en maatschappelijke organisaties op de hoogte gesteld van concept-instandhoudingsdoelstellingen en de begrenzingsvoorstellen voor de Natura 2000-gebieden met het verzoek om te reageren. Bij het opstellen van het definitieve document zijn de reacties van andere overheden, economische sectoren, maatschappelijke organisaties en andere belanghebbenden betrokken.

Alle betrokkenen krijgen de mogelijkheid tot inspraak. Het doelendocument maakt onderdeel uit van het proces tot opstellen van ontwerp-aanwijzingsbesluiten. De publicatie van deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten is het moment waarop alle betrokkenen een zienswijze kunnen geven.

- **Wordt er een afweging gemaakt tussen de ecologische doelstelling en de sociaal-economische situatie?**

Ja. Zoals is aangekondigd in de 'contourennotitie' (TK 29 800 XIV, nr. 104) is het van groot belang bij het formuleren van de Natura 2000-doelen, zowel op landelijk als op gebiedsniveau, om een beeld te hebben van de huidige staat van instandhouding (zowel op landelijk als op gebiedsniveau). In het beeld moeten de ecologische vereisten in de gebieden op orde zijn en beschreven staan welke inspanningen nodig zijn om ze op orde te krijgen, c.q. te houden. In dit

kader wordt ook gezien hoe mogelijke consequenties voor sociaal-economische sectoren kunnen worden geminimaliseerd. LNV heeft hiervoor consultatierondes gehouden met deskundigen en terreinbeheerders. Ook is er in verband daarmee een globale kostenanalyse gedaan.

- **In hoeverre is er rekening gehouden met economische belangen bij het formuleren van de Natura 2000 doelen ?**

Ecologische factoren zijn in eerste instantie richtinggevend, conform de Vogel- en Habitatrichtlijnen. Binnen de kaders van de Vogel- en Habitatrichtlijnen is wel gebruik gemaakt van de ruimte om keuzes te maken. Daar waar doelen gemakkelijker te realiseren zijn, zijn als een hogere doelstelling opgenomen dan plaatsen waar doelen minder gemakkelijk realiseerbaar zijn. Dit is het principe van het strategisch lokaliseren. Verder zijn de doelstellingen zodanig 'ruim' geformuleerd dat in het kader van de beheerplannen kan worden bepaald waar, in welke omvang, wanneer en in welk tempo de doelen kunnen worden gerealiseerd.

- **Op welke wijze wordt nagaan of de instandhoudingsdoelstellingen, die nu zijn geformuleerd, ook haalbaar zijn?**

De doelen zijn geformuleerd op basis van de best beschikbare kennis en informatie over de ontwikkelingen voor de habitattypen en soorten binnen en buiten Nederland. Zo goed als mogelijk is een inschatting gemaakt over de haalbaarheid en de mogelijkheden voor fasering. Bij een goede inschatting zijn monitoring en evaluatie belangrijk. Op drie momenten zullen de doelstellingen worden herijkt en zonodig bijgesteld:

1. bij aanwijzing van gebieden in een volgende tranche,
2. bij opstelling van de beheerplannen en
3. bij de geplande evaluatie in 2015.

Het evaluatiemoment in 2015 valt samen met de geplande evaluatie in verband van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Voor dit moment is gekozen omdat voor een groot deel van de Natura 2000-gebieden ook de KRW van kracht is. Gezien de juridische en beleidsmatige samenhang tussen beide kaders is een goede afstemming van doelen en maatregelen essentieel.

- **Waarom zijn er kernopgaven geformuleerd?**

De kernopgaven dienen een tweeledig doel. Enerzijds is het een belangrijk hulpmiddel geweest bij de formulering van de doelen op gebiedsniveau. Anderzijds geven zij richting aan de op te stellen Natura 2000-beheerplannen.

Op het niveau van een Natura 2000 landschap geven de kernopgaven aan waar de belangrijkste bijdrage van dat landschap aan het Natura 2000 netwerk is. Ook geven de kernopgaven aan wat de belangrijkste verbeteropgaven zijn. De kernopgaven omvatten vaak meerdere soorten en habitattypen die op landschapsniveau en op gebiedsniveau om een samenhangende aanpak vragen in het kader van beheer en inrichting.

Bij de toedeling van kernopgaven aan concrete gebieden wordt expliciet gemaakt wat de belangrijkste bijdrage van een concreet gebied aan de realisering van de landelijke doelen is. Daarmee zijn de kernopgaven een hulpmiddel bij het opstellen van de beheerplannen en bij de prioritering en fasering van maatregelen. Om hier verder handen en voeten aan te geven is wel aangegeven welke maatregelen snel moeten worden genomen.

Kernopgaven en gebiedsdoelen zijn niet altijd één op één te lezen. Het kan zijn dat een doel in de kernopgave op verbetering staat, terwijl in een specifiek gebied het doel op behoud staat of andersom.

- **Waarom zijn er complementaire doelen (aanvullende doelen of verbijzonderde doelen) geformuleerd?**

Nederland is de verplichting aangegaan om op landelijk niveau een gunstige staat van instandhouding voor soorten en habitattypen te realiseren. Voor een beperkt aantal soorten en habitattypen, die sterk onder druk staan en waar duurzame instandhouding op Europees niveau in belangrijke mate afhankelijk is van de bijdrage van Nederland, zijn voor de Natura 2000-gebieden zogenoemde 'complementaire doelen' geformuleerd. Dit betekent dat aan een beperkt aantal Vogelrichtlijngebieden Habitatrichtlijndoelen zijn toegekend (en andersom) en dat aan een beperkt aantal Habitatrichtlijngebieden 'ontwikkeldoelen' zijn toegekend. Dit is gedaan om er

voor te zorgen dat de beoogde en te bereiken gunstige staat van instandhouding wordt gerealiseerd.

Een belangrijke reden voor deze aanpak is om te zorgen dat de opgave echt gericht is op het Natura 2000-netwerk en de opgave buiten het Natura 2000-netwerk zo gering mogelijk te maken. Het gaat vooral om habitattypen en soorten waarvoor Nederland een bijzondere verantwoordelijkheid heeft.

Er is vooral voor gebieden die deel uitmaken van het werkingsgebied van de PKB-Ruimte voor de Rivier gewerkt met complementaire doelen. Dit stemt overeen met het Strategisch Kader VHR (Vogel- en Habitatrichtlijn) dat de basis heeft gevormd van de passende beoordeling in het kader van de PKB (Planologische Kernbeslissing). Op gebiedsniveau is met behulp van de 'complementaire doelen' en met de 'ten gunste formuleringen' maximaal aangesloten met de PKB-Ruimte voor de Rivier.

- **Hoe is de informatie verkregen over de huidige milieu- en watercondities die van belang zijn bij de formulering van instandhoudingsdoelstellingen?**

Het ministerie van LNV heeft een groot aantal bijeenkomsten met deskundigen en met beheerders van de terreinen georganiseerd. Op die manier hoopt LNV om voor de formulering van de instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau de relevante informatie te verkrijgen over milieu- en watercondities. Ook is gebruik gemaakt van relevante informatie van onder meer het Milieu- en Natuurplanbureau.

Het ministerie heeft het KIWA gevraagd om concreet in beeld te brengen hoe de situatie is met betrekking tot de habitattypen en de vereiste watercondities in de terreinen. Het KIWA heeft ook geïnventariseerd welke concrete maatregelen noodzakelijk zijn om verbetering in de condities aan te brengen, of hiervoor al concrete maatregelen zijn gepland dan wel of deze in voorbereiding of uitvoering zijn. Het KIWA heeft ook inzichtelijk gemaakt of een mogelijk te nemen maatregel een groot of een klein effect heeft en of sprake is van een zekere urgentie.

- **Wanneer is er sprake van een behoudopgave en wanneer van een verbeteropgave in een gebied? Wat zijn de uitgangspunten voor deze keuze geweest?**

Bij het bepalen van de doelen voor de gebieden is, afhankelijk van de 'huidige staat' en van de 'zwaarte van de te nemen maatregel', een keuze gemaakt tussen behoud of verbetering. Behoud doet zich bijvoorbeeld voor in volgende situaties:

1. het habitatype verkeert in goede staat en de watervereisten zijn op orde;
2. het habitatype verkeert niet in een goede staat en de watervereisten zijn nagenoeg op orde, maar het vergroten van de bijdrage van het gebied aan het landelijk doel is niet nodig gezien de bijdrage die andere gebieden leveren;
3. het habitatype verkeert niet in een goede toestand (bijvoorbeeld niet alle typische soorten zijn aanwezig) en de watervereisten kunnen niet verder worden verbeterd. Dit betekent dat het gebied al zijn maximale bijdrage levert.

Verbeteropgaven zijn bijvoorbeeld voor in de volgende situaties geformuleerd:

1. het habitatype verkeert nog niet in een goede staat, concrete maatregelen zijn al uitgevoerd of worden op korte termijn uitgevoerd;
2. het habitatype verkeert nog niet in een goede staat, maatregelen zijn in zodanige staat van voorbereiding dat redelijkerwijs de inschatting kan worden gemaakt dat ze gaan worden uitgevoerd;
3. het habitatype verkeert niet in goede staat. Concrete maatregelen zijn nog niet gepland. Aanpak van de problematiek (bijvoorbeeld: anti-verdrogingsbeleid is onderdeel van bestaand beleid) kan door herprioritering van bestaande middelen worden opgelost. In deze categorie van verbeteropgaven vallen alleen die habitattypen waarvoor, gezien de staat van instandhouding op landelijk niveau, extra inspanningen noodzakelijk zijn.

- **Zijn er soorten die worden beschermd zonder dat hier internationale verplichtingen aan ten grondslag liggen?**

Ja, maar dit gaat maar om een paar soorten te weten: de vinpootsalamander, de elrits en het groot zeegras.

Externe werking en ammoniak

- **Als het gaat om activiteiten buiten het aangewezen gebied, tot hoever moet je dan gaan toetsen?**

Daar is geen algemeen antwoord op te geven. Bij de Tweede Maasvlakte heeft de Raad van State geconstateerd dat onterecht niet was gekeken naar effecten voor de Waddenzee. Dat is tamelijk ver, binnen Nederland. In veel gevallen zal het bevoegd gezag overigens niet zo ver hoeven te kijken. Het bepalen van een grens hangt af van de activiteit en de effecten die deze activiteit veroorzaakt.

- **Wat is de relatie van de externe werking met de beheerplannen voor de omgeving?**

De wet heeft externe werking. Ten aanzien van Natura 2000-gebieden geldt een vergunningplicht. Daarbij moet niet alleen worden gelet op activiteiten binnen dat gebied, maar ook daar omheen. Daarbij is vraag 'kan de voorgenomen activiteit een negatief of significant effect hebben op de waarde voor het Natura 2000-gebied?'. Van deze externe werking, die bij alle Natura 2000-gebieden speelt is – omdat zij van de betreffende activiteit afhangt – niet exact aan te geven waar zij eindigt. In het beheerplan kan meer duidelijkheid worden gegeven over de externe werking voor specifieke activiteiten in een specifiek gebied.

- **Hoe worden bij de vergunningverlening en het opstellen van beheerplannen grensoverschrijdende effecten op elkaar afgestemd?**

Mede op basis van interpretatie van bestaand jurisprudentie van de Raad van State kan voorlopig worden gewerkt volgens de volgende lijnen:

1. De toepassing van de Natuurbeschermingswet 1998 is beperkt tot Nederlands grondgebied. Het is daarom niet mogelijk om een Natuurbeschermingswet vergunningverplichting op te leggen aan een overheidsorgaan of een particuliere initiatiefnemer die een activiteit onderneemt in een andere lidstaat. De andere lidstaten zijn op grond van Europees recht c.q. hun eigen implementatiewetgeving wel gehouden de activiteit te beoordelen op de mogelijk grensoverschrijdende effecten die zich in Nederland voordoen.
2. Een activiteit kan in Nederland worden uitgevoerd en effect hebben in Duitsland of België. In dat geval dient bij het verlenen van een Wet milieubeheervergunning rechtstreeks toepassing gegeven te worden aan artikel 6 van de Habitatrictlijn als een derde-belanghebbende zich op artikel 6 beroept. Dan moet B&W de habitattoets uitvoeren.

- **Waarom een toetsingskader?**

De ammoniakuitstoot die veehouderijbedrijven veroorzaken, kan schadelijk zijn voor de natuur in de omgeving. Op grond van de Habitatrictlijn en de Natuurbeschermingswet 1998 mogen activiteiten geen significante negatieve effecten hebben op de Natura 2000-gebieden. Tot nu toe was onduidelijk wat de gevolgen hiervan waren voor veehouders die willen uitbreiden. Dit toetsingskader maakt een einde aan deze onduidelijkheid. De kern van het toetsingskader is dat de veehouderijsector zich kan ontwikkelen voor zover dat ecologisch verantwoord is.

Het toetsingskader is een tijdelijk toetsingskader dat geldt tot aan de vaststelling van de beheerplannen voor Natura 2000. In deze beheerplannen wordt per Natura 2000-gebied bepaald wat nodig is om de natuurdoelstellingen te halen, ook als het gaat om ammoniak. Het toetsingskader ammoniak is wel het uitgangspunt bij het opstellen van de beheerplannen.

- **Hoe werkt het toetsingskader?**

Het toetsingskader bestaat uit een stappenplan waarmee ondernemers, gemeenten en provincies stap voor stap kunnen bekijken welke gevolgen een mogelijke uitbreiding heeft voor de uitstoot van ammoniak én de bijbehorende effecten op het naastgelegen natuurgebied. Het is een CD-rom met het verspreidingsmodel Aagro-Stacks. Hier kan het effect van de ammoniak-uitstoot worden berekend. Deze CD-rom is verkrijgbaar via het LNV-Loket.

- **Wat houdt het toetsingskader ammoniak in ?**

Met het IPO (Interprovinciaal Overleg), VNG (Vereniging van Nederlandse Gemeenten) en LTO is een toetsingskader ammoniak Natura 2000 opgesteld. Dit toetsingskader geldt tot het moment dat de beheerplannen zijn vastgesteld.

Als een veehouder in de buurt van een Natura 2000-gebied wil uitbreiden, moet worden bekeken of deze uitbreiding ook een negatief effect op dat gebied heeft. Zo ja, dan kan de vergunning toch worden verleend als het bedrijf voldoet aan een aantal voorwaarden die worden genoemd in het toetsingskader ammoniak Natura 2000-gebieden. Hierin wordt beschreven welke stappen moeten worden doorlopen om te beslissen of er wel of geen vergunning kan worden verleend.

In hoofdlijnen zijn deze stappen:

Stap 1: Is het bedrijf een graasdierbedrijf en grondgebonden?

Ja: vergunning verlenen

Nee: naar stap 2

Stap 2: Valt de nieuwe berekende depositie binnen de drempelwaarde van vijf procent van kritische waarde?

Ja: vergunning verlenen

Nee: naar stap 3

Stap 3: Is de nieuw berekende depositie kleiner of gelijk aan de huidige depositie?

Ja: vergunning verlenen

Nee: naar stap 4

Stap 4: Kan het natuurgebied nog meer depositie verdragen zonder dat de kritische waarde wordt overschreden?

Ja: vergunning verlenen

Nee: geen vergunning

In het laatste geval moet men het plan aanpassen of men kan kiezen voor een 'passende beoordeling' uit de Natuurbeschermingswet. Dit vergt echter een omvangrijk en dus mogelijk kostbaar maatwerk onderzoek.

- **Wanneer ben je er zeker van dat er geen sprake is van externe werking. Hoeveel kilometer moet je buiten de grens van een richtlijngebied blijven. Welk proces leidt tot zekerheid?**

Exacte grenzen zijn moeilijk aan te geven. Dit moet van geval tot geval worden beoordeeld, waarbij de centrale vraag moet zijn: 'heeft deze activiteit mogelijk een negatief of significant effect voor het richtlijngebied'. Dat kan iets met afstand te maken hebben, maar een exacte grens is in algemene zin niet aan te geven.

- **Is het mogelijk in de beheerplannen de externe werking zodanig mee te nemen dat op voorhand bepaalde vormen van bestaand gebruik mogelijk zijn zonder vergunningverlening?**

Ja, wat in het beheerplan als bestaand gebruik is opgenomen is niet-vergunningplichtig. Wel zullen er veelal voorwaarden worden gesteld aan de wijze waarop de activiteit kan worden uitgevoerd. Soms zal in het beheerplan ook worden aangegeven dat bepaald bestaand gebruik juist wel vergunningplichtig is.

Gemeenten en bestemmingsplannen

- **De ecologische adviesbureaus die door gemeenten worden ingeschakeld leveren niet in alle gevallen goede kwaliteit. Hoe vindt de kwaliteitstoets plaats en hoe weet je dat er voldoende kennis is bij de bevoegde autoriteiten?**

De Natuurbeschermingswet 1998 regelt dat de bevoegdheid voor de vergunningen en de beheerplannen voor het grootste deel bij de provincies ligt. Provincies oordelen over de kwaliteit van de toetsen die zijn gedaan. Gemeenten spelen in de toetsing straks een kleinere rol. Dit op uitdrukkelijke wens van de Tweede Kamer. Die ging er van uit dat bij de gemeenten minder ecologische deskundigheid aanwezig is om de aangeleverde documentatie op haar merites te kunnen beoordelen.

- **Het lijkt voor de gemeente moeilijker te worden de burger ter wille te zijn nu de provincie bevoegd gezag wordt. Schept dat niet juist afstand ten opzichte van de burger?**

Het bevoegd gezag komt niet verder van de burger af te staan, maar juist dichterbij. Nu ligt het gezag vooral bij het ministerie, maar straks bij de provincie. Dat is dus weer een stapje richting burger.

- **Wat is de relatie tussen de Natuurbeschermingswet en de bestemmingsplannen?**

In het kader van de Natuurbeschermingswet is Gedeputeerde Staten aan zet bij bestemmingsplannen. Dat geldt nu al bij het goedkeuren van bestemmingsplannen in het kader van de Wet ruimtelijke ordening (dit wijzigt bij inwerkingtreding van de nieuwe Wro). Het streven is om de twee processen te integreren, hoewel de procedures en de toetsings- en juridische kaders niet gelijk zijn. Zie ook de Handreiking Bestemmingsplan en Natuurwetgeving op www.minlnv.nl/natura2000.

- **Is er ook nog voor handelingen en projecten die op basis van het bestemmingsplan kunnen worden uitgevoerd een afzonderlijke vergunning nodig in het kader van de Natuurbeschermingswet? De toets is namelijk al gedaan bij de invulling van het bestemmingsplan.**

De zorgvuldigheidseisen waaraan de toetsing moet voldoen zijn gelijk, maar het abstractieniveau verschilt. Zo wordt een streekplan op hoofdlijnen getoetst. Gaat het echter om het daadwerkelijk uitvoeren, dan wordt het concreter. Beide procedures moeten worden gevolgd. Er mag geen procedure worden overgeslagen (dit wijzigt bij nieuwe Wro).

Er staat wel in de wet dat als er al een passende beoordeling is gemaakt en iemand dezelfde handeling voortzet of herhaalt, er dan alleen maar te verwezen hoeft te worden naar de 'oude' passende beoordeling. Dit indien een nieuwe passende beoordeling redelijkerwijs geen nieuwe gegevens of inzichten kan opleveren. Het zal dan ook weinig tijd en moeite kosten om de vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet te verkrijgen.

Een streekplan is redelijk abstract. In 'dit geval kan de habitattoets ook op een abstract niveau worden gehouden. Desalniettemin zal wel moeten worden gezien wat mogelijke varianten zijn. Zie hiervoor ook de Handreiking Bestemmingsplannen op www.minlnv.nl/natura2000.

- **Bij een bouwactiviteit die niet passend is in het bestemmingsplan, kan een vrijstellingsprocedure worden gevoerd in het kader van de Wet op de ruimtelijke ordening. In hoeverre moet de gemeente de Natuurbeschermingswet laten meewegen bij deze vrijstellingsprocedure?**

Bestaande jurisprudentie wijst uit dat op het moment dat een gemeente een vergunning verleent zij ook kan bezien welke andere vergunningen of ontheffingen nog nodig zijn. Van de gemeente mag worden verwacht mee te denken met de Natuurbeschermingswet 1998.

In de omgevingsvergunning, die in 2008 wordt ingevoerd, wordt deze koppeling gemaakt

- **Wat is de rol van gemeenten en provincies m.b.t. Natura 2000?**

De provincie heeft de rol van bevoegd gezag. Dit betekent dat elke provincie zelf verantwoordelijk is voor de gebieden binnen haar provinciegrenzen. Dit geldt onder meer voor het verlenen van vergunningen, het opstellen van beheerplannen en de handhaving, controle en beheer.. Gemeenten hebben hierbij ook een belangrijke rol. Zij staan aan de basis van het ruimtelijk

ordeningsbeleid en vormen voor veel vergunningen het burgerloket. In de praktijk moeten gemeenten en provincies dus goed samenwerken.

Soortenbescherming en de Flora- en faunawet

- **Naast effecten op Natura 2000-gebieden hebben we ook te maken met de effecten op de beschermde soorten buiten dergelijke gebieden. Hoe zit dat?**

De Natuurbeschermingswet gaat alleen over gebiedsbescherming, de aangewezen gebieden en het beschermingsregime dat daarbij hoort. Voor de Flora- en faunawet is het beschermingsregime al in 2002 op Europees niveau geregeld. Dat blijft hetzelfde. Een ontheffing voor de Flora- en faunawet betekent niet automatisch een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet.

Ook het omgekeerde geldt. Dit houdt in dat beide regimes getoetst moeten worden, ook door de initiatiefnemer. Hier ligt een belangrijke rol voor gemeenten die immers het eerste loket zijn waar mensen aankloppen. Gemeenten moeten hen er op wijzen dat ook een Flora- en faunawetontheffing nodig is.

Veel Natura 2000-gebieden vallen ook onder de Flora- en faunawet. Sommige habitatoorten en -typen komen ook op de rode lijst van de Flora- en faunawet voor. Het kan zijn dat een bestaande activiteit wordt geweigerd op basis van de Vogel- en Habitatrichtlijn, terwijl de betreffende soort ook op de lijst van de Flora- en faunawet staat. Deze Flora- en faunawet kent financiële compensatie, terwijl de Vogel- en Habitatrichtlijnen die niet kennen. Wie bepaalt nu of de vergunning op basis van de Flora- en faunawet werd geweigerd of op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn? Voor de vergunningaanvrager is het antwoord zeer interessant. Stoelt de weigering op de Flora- en faunawet, dan krijgt hij immers financiële compensatie.

Besluiten in het kader van de Flora- en faunawet en besluiten in het kader van de Natuurbeschermingswet zijn aparte besluiten met aparte afwegingskaders. Er zal dus gekeken moeten worden uit welk besluit de financiële schade voortvloeit. Het is niet zo dat de ene wet de andere opheft.

- **De Flora- en faunawet werkt met gedragscodes. Is – als er volgens deze gedragscodes is gewerkt – het nog nodig om ook in het kader van de Natuurbeschermingswet een vergunning te verlenen?**

Ja.

- **In hoeverre is het nodig naast de Natuurbeschermingswetvergunning een ontheffing ex artikel 75 Flora- en faunawet aan te vragen?**

Beide wetten bestaan naast elkaar. Het hebben van een Natuurbeschermingswetvergunning ontslaat iemand niet van een eventuele verplichting tot het aanvragen van een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet. Het bevoegd gezag in kwestie is de minister van LNV.

- **Zijn de Natura 2000-gebieden vrijgesteld van regelgeving van de Flora- en faunawet?**
Nee, de Flora- en faunawet is altijd en overal van toepassing.

- **Waarom blijft de Flora- en faunawet bestaan als apart traject? In hoeverre is dit getoetst aan vermindering van administratieve lasten?**

Daar is aandacht aan besteed. Uit het eerste ontwerp van de wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 blijkt dat het de bedoeling was – mede met het oog op de administratieve lasten – de natuurafweging integraal onderdeel te maken van een andere vergunningstelsel. Bij de parlementaire behandeling bleek dat de Tweede Kamer er anders over dacht.

Nationale landschappen en Nationale Parken

- **Hoe worden de nationale landschappen beschermd?**

De nationale landschappen worden net als de EHS beschermd op basis van een planologisch beschermingsregime. Dit is verankerd in PKB's binnen de Nota Ruimte. Zij hebben echter geen juridisch beschermingsregime, zoals de Natuurbeschermingswet die wel kent.

- **In de Nota Ruimte zijn gebieden aangegeven die mogelijk in aanmerking komen voor de status van nationaal landschap. Is de Natuurbeschermingswet van toepassing op het nationaal landschap?**

Er is geen relatie tussen de nationale landschappen en de Natuurbeschermingswet of Vogel- en Habitatrichtlijn. Het kan wel zo zijn dat in een nationaal landschap een Natura 2000-gebied ligt.

- **Worden de landschappelijke aspecten en de mogelijke visuele hinder ook onderdeel van de toetsingscriteria?**

Als ze zijn aangemerkt bij de aanwijzing van een gebied als beschermd natuurmonument of staatsnatuurmonument worden ze onderdeel van de instandhoudingsdoelstellingen zoals geformuleerd in het Natura 2000-aanwijzingsbesluit. Op het moment dat de wet in werking treedt vervallen de beschermde natuurmonumenten. Dit geldt voorzover het om Natura 2000-gebieden gaat. De instandhoudingsdoelstellingen van beschermde natuurmonumenten of staatsnatuurmonumenten worden dan geacht onderdeel uit te maken van het Natura 2000-gebied.

- **Aan de rand van het Waddengebied liggen nationale parken. Wat is de relatie tussen de beheers/inrichtingsplannen van nationale parken en de doelstellingen die wij in Natura 2000 moeten formuleren?**

Deze bestaande plannen zullen nog niet geheel zijn toegesneden op de eisen die de Natuurbeschermingswet stelt aan beheerplannen.. De instandhoudingsdoelstellingen moeten dan wel hun plek hebben in deze beheers/inrichtingsplannen. Dat kan betekenen dat deze plannen op onderdelen moeten worden aangevuld. De Natuurbeschermingswet biedt voldoende ruimte daar een eigen vorm aan te geven. Het zou dus onzin zijn om bestaande beheerplannen overboord te gooien.

Kaderrichtlijn Water (KRW)

- **Hoe verloopt de afstemming tussen KRW en Natura 2000 in de tijd?**

Het Natura 2000-beheerplan en het KRW-stroomgebiedbeheerplan moeten goed op elkaar worden afgestemd. Zowel ten aanzien van doelen en maatregelen als de fasering. Deze aanpak geeft in 2009 voor inzicht in de te nemen maatregelen. Uitgangspunt is dat voor beide richtlijnen de waterkwaliteitsvereisten behaald moeten worden, elk binnen haar eigen termijn. Dat is 2015 voor de KRW-doelen voor grond- en oppervlaktewaterlichamen. De eisen en normen met betrekking tot de waterkwantiteit en kwaliteit voor de Natura 2000-gebieden al naar gelang de inhoud van de Natura 2000-doelen.

- **Hoe gaat LNV om met de knelpunten die ontstaan door de combinatie KRW-VHR (Vogel- en Habitatrichtlijn)?**

Daar waar in de Natura 2000-gebieden knelpunten zijn door de combinatie van KRW en VHR worden de aanwijzingsbesluiten in een latere fase gepubliceerd (dus niet in de zogenaamde 'eerste tranche'). Zo is er meer tijd voor onderzoek of nadere afstemming.

- **Op welke wijze vindt evaluatie plaats van de Natura 2000-doelen en hoe verhoudt zich dat tot evaluatiemomenten in het KRW-spoor?**

De Natura 2000-doelen zijn geformuleerd op basis van de best beschikbare kennis en informatie over de habitattypen en soorten binnen en buiten Nederland. Daarbij zijn de best mogelijke inschattingen over de haalbaarheid en de mogelijkheden voor fasering gehanteerd. Het monitoren en evalueren hiervan is daarom van groot belang. Op een drietal momenten zullen de doelstellingen herijkt en zonodig bijgesteld worden:

1. bij aanwijzing van gebieden in een volgende tranche;
2. bij opstelling van de beheerplannen; en
3. bij de geplande evaluatie in 2015.

Het evaluatiemoment in 2015 valt samen met de geplande evaluatie van de Kaderrichtlijn Water. Gezien de juridische en beleidsmatige samenhang tussen beide kaders is een goede afstemming van doelen en maatregelen essentieel.

- **Welke eisen worden er vanuit de verschillende richtlijnen aan het water gesteld?**

Voor veel grond- en oppervlaktewater bestaat er een sterke inhoudelijke en beleidsmatige onderlinge verbondenheid tussen KRW en VHR. Alle drie de richtlijnen stellen eisen aan de ecologische en chemische kwaliteit van die gebieden.

De VHR stelt eisen vanuit het perspectief van specifieke soorten en habitattypen. De KRW stelt milieudoelstellingen vanuit een algemener -chemisch en ecologisch- perspectief. De indeling in oppervlaktewater- en grondwaterlichamen en bijbehorende KRW-doelen richt zich niet specifiek op behoud en/of ontwikkeling van Europees beschermd natuurs (specifieke habitattypen en soorten). In Natura 2000-gebieden gelden de KRW-doelen, aangevuld met meer specifieke eisen en normen met betrekking tot de waterkwantiteit en -kwaliteit (zoals voortvloeiend uit de VHR). Vooral waar dat noodzakelijk is voor de instandhouding van specifieke habitattypen en soorten.

- **Kan de termijn waarop aan de KRW-doelstelling moet zijn voldaan, worden verlengd? Is een eventuele verlenging ook mogelijk voor gebieden uit het register van beschermde gebieden (waaronder de Natura 2000-gebieden)?**

De termijn waar binnen aan de KRW-milieudoelstellingen moet zijn voldaan, kan verlengd worden voor een periode van maximaal twee keer zes jaar vanaf 2015. De milieudoelstellingen kunnen worden verlaagd, maar daarvoor gelden nadere vereisten. Bijvoorbeeld het voorkomen van achteruitgang in de toestand van het waterlichaam.

Ingevolge artikel 6 van de KRW is een nationaal register van beschermde gebieden opgesteld. Hierin zijn gebieden opgenomen die bijzondere bescherming nodig hebben. Bijvoorbeeld om hun oppervlakte- of grondwater te beschermen of voor het behoud van waterafhankelijke habitattypen en soorten. De Natura 2000-gebieden staan ook in dit register.

De KRW is niet eenduidig als het gaat om de mogelijkheden voor termijnverlenging en verlaging van milieudoelstellingen voor de beschermde gebieden zoals vermeld in het register van beschermde gebieden.

Inmiddels zijn er diverse argumenten voor de interpretatie dat deze voor KRW ook mogelijk zijn voor wateren die als beschermde gebieden moeten worden beschouwd. Vooralsnog gaan alle Rijnsoeverstaten van dit standpunt uit.

Gelet op de specifieke positie van de beschermde gebieden in de KRW, zal wel een zeer zware motiveringslast op de lidstaten rusten als er een beroep op de mogelijkheden voor verlenging van termijnen en verlaging van milieudoelstellingen wordt gedaan.

- **Kunnen grote plannen en projecten nog wel doorgang vinden bij toepassing van VHR en KRW?**

Zowel de KRW als VHR kennen specifieke bepalingen waardoor grote plannen c.q. projecten doorgang kunnen vinden. Zij het dat daarvoor dan wel compenserende maatregelen genomen moeten worden. Te denken valt aan de aanleg van woonwijken of industrieterreinen, natte waterstaatswerken of landinrichtingsprojecten waarbij besluitvorming door gemeenten, waterschappen, provincies of het Rijk plaats vindt. Achteruitgang van de watertoestand hoeft dus niet te betekenen dat er niet is voldaan aan de VHR en de KRW.,

- **In veel Natura 2000-gebieden is verdroging een belangrijk knelpunt voor het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. De verdrogingsbestrijding heeft tot nu toe echter ondanks veel investeringen weinig resultaten opgeleverd. Lukt het nu wel om de verdroging van Natura-2000 gebieden tijdig aan te pakken en voldoende terug te dringen?**

De Taskforce Verdroging heeft onlangs een bestuurlijke impuls gegeven aan de verdrogingsbestrijding. Het advies van de Taskforce biedt een goede basis voor een verbeterde aanpak van de verdrogingsbestrijding.

In het bijzonder zullen in het verlengde van het advies in het kader van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) concrete prestaties en financieringsafspraken met provincies worden vastgelegd. Onder meer over een lijst van gebieden waar de verdroging in de ILG-periode moet worden bestreden. Daarbij krijgen de verdroogde Natura 2000-gebieden absolute prioriteit. Deze afspraken worden ook verankerd in de implementatie van de Kaderrichtlijn Water. Daarmee worden goede waarborgen gecreëerd voor een succesvolle aanpak, zowel beleidsmatig als bestuurlijk. Provincies moeten nu de benodigde regie over de uitvoering gestalte gaan geven.